

Ks. Adam SROKA
Kraków, UPJPII

Ikona Przemienienia Pańskiego kluczem do całościowego ujęcia życia konsekrowanego według *Vita consecrata* Jana Pawła II

Życie konsekrowane zawsze fascynowało wielu. „W ciągu stuleci nigdy nie zabrakło ludzi, którzy – idąc posłusznie za wezwaniem Ojca i poruszeniami Ducha Świętego – wybrali tę drogę specjalnego naśladowania Chrystusa, aby oddać się Jemu sercem «niepodzielnym» (por. 1 Kol 7, 34)”¹. Bezpośrednią inspiracją do podjęcia się zasygnalizowanej w tytule problematyki badawczej było wydanie przez Ojca Świętego Jana Pawła II Posynodalnej Adhortacji *Vita consecrata* w całości poświęconej życiu konsekrowanemu, która ukazała się w 1996 roku. Omawiany dokument nie jest streszczeniem całego nauczania Magisterium na temat życia konsekrowanego. Stanowi jednak reprezentatywny tekst nauczania papieskiego, co ułatwia podjęcie analizy teologicznej jego treści. Celem niniejszego artykułu jest właśnie analiza Posynodalnej Adhortacji Jana Pawła II *Vita consecrata* w aspekcie jej ujęcia biblijnych źródeł życia konsekrowanego.

Polska literatura jest bardzo bogata, jeżeli chodzi o opracowania dotyczące życia konsekrowanego w ogóle. Niestety, odnośnie biblijnych źródeł życia konsekrowanego opisanych w *Vita consecrata* brak jest całościowego ujęcia. Dlatego autor podjął próbę analizy wspomnianego dokumentu papieskiego, pragnąc ukazać w jaki sposób Jan Paweł II powołuje się na Pismo Święte, przedstawiając życie konsekrowane w Kościele. Wydaje się, że w nauczaniu Jana Pawła II poświęconemu życiu konsekrowanemu ikona Przemienienia Pańskiego stanowi klucz hermeneutyczny dla zrozumienia istoty konsekracji zakonnej. Najpierw

Adam SROKA OFMCap – mgr-licteologii, doktorantka UPJPII, proboszcz w parafii św. Franciszka z Asyżu w Kielcach i gwardian klasztoru kapucynów.

¹ IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica post-synodalis „Vita Consecrata” de vita consecrata eiusque missione in Ecclesia ac Mundo* (VC) 1, AAS 88 (1996), 377: „Progredientibus quidem saeculis nec viri defuerunt nec feminae qui, Patris vocationi parentes nec non Spiritus instigationi, hanc peculiarem delegerunt sequelam Christi ut se Ei devoverent «indiviso» corde (cfr 1 Cor 7,34)”, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Vita consecrata” o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 1996, 635. Istnieje także uaktualnione wydanie internetowe adhortacji na internetowej stronie Watykanu: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_25031996_vita-consecrata_pl.html [03.04.2014].

zostanie dokonana egzegeza biblijna opisu Przemienienia Pańskiego (§ 1), a następnie omówiony będzie komentarz i wnioski teologiczne papieża Jana Pawła II nt. życia konsekrowanego (§ 2).

Egzegeza tekstu

Opis Przemienienia Pańskiego, jaki czytamy w Ewangelii św. Mateusza, znajduje się bezpośrednio po wydarzeniach, które miały miejsce pod Cezareą Filipową², gdzie Piotr wyznał, że Jezus jest Mesjaszem i Synem Bożym. Jest to moment decydujący, kiedy to Jezus, uznany przez swych uczniów za Mesjasza, objawia im, jak ma się dokonać Jego dzieło. Jego droga zakłada konieczność przejścia przez cierpienie i śmierć (Mt 17, 1-9; por. 16, 13-28), po których nastąpi zmartwychwstanie³, a w czasach eschatologicznych przyjdzie w chwale Ojca jako król i sędzia wszystkich ludzi⁴. Droga ta jest wspólna zarówno dla Mistrza, jak i dla każdego, kto chce być Jego uczniem. W tym kontekście perykopa o Przemienieniu jest bardzo ważna, „ponieważ rozpoczyna drugi etap posłannictwa Jezusowego, prowadzący do aktu odkupienia przez krzyż”⁵.

Na Górze Przemienienia Bóg potwierdza wiarę, którą uczniowie wyznali ustami św. Piotra i sankcjonuje objawienie Jezusa Syna Człowieczego, cierpiącego i wywyższonego⁶. Jezus objawia się wybranym uczniom jako Mesjasz, nowy Mojżesz, jako wypełnienie Starego Testamentu i wszystkich proroków, równocześnie jako Ten, Który idzie dobrowolnie na śmierć, zgadzając się z wolą Bożą⁷. To tak wczesne już oglądanie chwały Jezusa miało „usunąć z serc uczniów zgorszenie krzyża, a także ujawnieniem majestatu i dostojeństwa zapobiec zachwianiu się ich w wierze, jakie mogłoby nastąpić na widok poniżającej, choć dobrowolnie podjętej męki”⁸.

„Po sześciu dniach Jezus wziął z sobą Piotra, Jakuba i brata jego Jana i zaprowadził ich na górę wysoką, osobno” (Mt 17, 1). Przemienienie Jezusa mia-

² K. ROMANIUK – A. JANKOWSKI – L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 1, Tyniec – Poznań - Kraków 1999, 100.

³ P. DE SURGY, *Przemienienie*, w: *Słownik Teologii Biblijnej*, red. X. Leon-Dufour, Poznań 1999, 807.

⁴ J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz* (PŚNT III/3), Poznań – Warszawa 1979, 254.

⁵ J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, 254.

⁶ P. DE SURGY, *Przemienienie*, 808.

⁷ T. LOSKA, *Ewangelia wg św. Mateusza - Księga wypełnionych obietnic Bożych*, w: *Jezus Chrystus wczoraj, dziś, jutro*, t. 1, Katowice 1995, 174.

⁸ LEO MAGNUS *Sermo* LI, 3, w: LEO MAGNUS, *Sermones in praecipuis totius anni festivitibus ad Romanam Plebem habiti*, PL 54, 340-341: „[...] ut de cordibus discipulorum crucis scandalum tolleretur; nec conturbaret eorum fidem voluntariae humilitas passionis”, LEON WIELKI, *Mowa* 51, 3, w: LEON WIELKI, *Mowy*, tłum. K. Tomczak, POK 24, Poznań 1958, 233; por. także H. MARSHALL, *Ewangelie i Jezus Chrystus*, w: *Przewodnik po Biblii*, red. D. i P. Alexander, Warszawa 1997, 508.

ło miejsce „po sześciu dniach”, to znaczy najprawdopodobniej w sześć dni po wyznaniu Piotra pod Cezareą Filipową i po pierwszej zapowiedzi męki (Mt 16, 21-23)⁹. Jednak według J. Homerskiego „określenie: *po sześciu dniach* oznacza szósty lub siódmy dzień oktawy święta Szalasów, które pierwotnie było świętem dziękczynnym za ostatnie zbiory owoców”¹⁰. Hipotezę tę opiera na wypowiedzi Piotra (w. 4), iż jest gotów zbudować *trzy namioty* (por. Kpł 23, 33-44).

Z grona Dwunastu Jezus „wziął z sobą Piotra, Jakuba i brata jego Jana”, którzy byli Jego uprzywilejowanymi uczniami. Piotr nazwany został opoką, na której spocznie Kościół, Jan miał przydomek „umiłowanego ucznia”, Jakub zaś jako pierwszy miał umrzeć za Chrystusa. „Wszyscy trzej byli świadkami wskrzeszenia córki Jaira (Mk 5, 37); będą patrzeć na trwogę konania Jezusa w Ogrójcu (Mt 26, 37), wypadało więc też, aby widzieli majestat Chrystusa w chwili Jego Przemienienia”¹¹.

„Zaprowadził ich na górę wysoką, osobno”. Sam tekst perykopy nie daje pewnej możliwości identyfikacji Góry Przemienienia. Mogłoby chodzić o górę Hermon (2814 m), 20 km na północny wschód od Cezarei Filipowej¹² lub górę Karmel. Jednak późniejsza tradycja (od wieku IV po Chr.) ową wysoką górę, na której dokonał się cud Przemienienia, utożsamia z górą Tabor znajdującą się w Środkowej Galilei, kilka kilometrów na północny wschód od miasteczka Nazaret¹³.

W wielu religiach góra była zawsze szczególnym miejscem objawienia się Boga. „Bóg mieszka na górze, zstępuje z góry, aby się udzielać, objawiać, przyjmować ofiary. Góra jest symbolem potęgi, wielkości i wierności Boga”¹⁴. Wzmiankę o wysokiej górze niektórzy egzegeci uważają za aluzję do objawienia się Boga na górze Synaj (Wj 24, 1-6), gdzie przebywali Mojżesz i Eliasza (2 Krl 19)¹⁵. „Tam przemienił się wobec nich: twarz Jego zajaśniała jak słońce, odzienie zaś stało się białe jak światło” (Mt 17,2). Czasownik „przemienić się” (metamorfo, omai – ind. aor. pass. – być przemienianym, dawać się zmieniać, zmieniać się)¹⁶ został tutaj użyty w stronie biernej (tzw. passivum theologicum), co wskazuje na to, że przemienienie jest dziełem Boga¹⁷. Jezus ukazuje się uczniom

⁹ K. ROMANIUK – A. JANKOWSKI – L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 1, Tyniec – Poznań - Kraków 1999, 101; R.H. STEIN, *Przemienienie*, w: *Encyklopedia Biblijna*, red. P.J. Achtemeier, Warszawa 1999, 1011; ORYGENES, *Komentarz do Ewangelii według Mateusza 36*, tłum. K. Augustyniak, ŻMT 10, Kraków 1998, 147.

¹⁰ J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, 255.

¹¹ K. ROMANIUK – A. JANKOWSKI – L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, 101.

¹² H. MARSHALL, *Ewangelia i Jezus Chrystus*, 508.

¹³ J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, 255.

¹⁴ T. LOSKA, *Ewangelia wg św. Mateusza*, 174.

¹⁵ J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, 255.

¹⁶ R. POPOWSKI, *Wielki Słownik Grecko – Polski Nowego Testamentu. Wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko – greckim oraz indeksem form czasownikowych*, Warszawa 1995, 391.

¹⁷ J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, 255.

jako promieniujący słońcem i spowity światłem. Słowa jakich użył Mateusz do opisu tej sceny, zawierają elementy tradycyjnych teofanii, których świadkami na Górze Boga byli Mojżesz i Eliasz¹⁸. Mistrz przemieniony w chwałę Bożą objawia Apostołom swój Boski majestat. Poprzez zewnętrzne symboliczne znaki Bóg objawiał rzeczywistą godność Jezusa i potwierdzał Jego prawdziwą mesjańską misję. Lecz, jak zaznacza Paul de Surgy, „chwała Przemienionego nie jest chwałą ostatniego dnia: rozjaśnia ona jedynie szaty i oblicze Jezusa, tak jak kiedyś promieniowała z oblicza Mojżesza (Wj 34, 29n. 35). Jest to chwała samego Chrystusa, Syna umiłowanego”¹⁹.

„A oto im się ukazali Mojżesz i Eliasz, którzy rozmawiali z Nim” (Mt 17, 3). Jezus rozmawia z Mojżeszem, który był pośrednikiem Starego Przymierza pod Synajem oraz z Eliaszem, prorokiem, odnowicielem Prawa i nieustrudzonym bojownikiem o czystość wiary. Te dwie wielkie postacie Starego Testamentu symbolizują nie tylko Prawo i Proroków, ale są także świadkami harmonii, jaka istnieje pomiędzy Starym a Nowym Testamentem. Ich rozmowa z Jezusem wskazuje na wypełnienie się lub inaczej na zetknięcie się w osobie i nauczaniu Jezusa całego Prawa i Proroków²⁰, zwłaszcza proroctwa o Mesjaszu, o Słudze Bożym i o Synu Człowieczym²¹.

„Wtedy Piotr rzekł do Jezusa: Panie, dobrze, że tu jesteśmy; jeśli chcesz, postawię tu trzy namioty: jeden dla Ciebie, jeden dla Mojżesza i jeden dla Eliasza” (Mt 17, 4). Piotr wyraża radość z powodu chwały Tego, którego godność mesjańską niedawno wyznał i proponując postawienie trzech namiotów, pragnie przedłużyć ów radosny błogostan. Propozycja ta mogła też być wyrazem troski o Jezusa, któremu chciał Piotr zbudować mieszkanie na wzór starotestamentowego przybytku Jahwe, Który zamieszka między swymi, zgodnie z tym, co było zapowiedziane przez Proroków na czasy mesjańskie²².

J. Homerski uważa, że chęć wybudowania namiotów (szałasów) na miejscu przemienienia może mieć związek ze świętem Szałasów, kiedy to idee mesjańskie i narodowe szczególnie silnie odżywały. To świadczyłoby o tym, że uczniowie nie zrozumieli celu dla którego Jezus dokonał wobec nich tego cudu²³.

„Gdy on jeszcze mówił, oto obłok świetlany osłonił ich, a z obłoku odezwał się głos: To jest mój Syn umiłowany, w którym mam upodobanie, Jego słuchajcie!” (Mt 17,5). Świetlany obłok, w którym prawdopodobnie znikają tylko Jezus, Mojżesz i Eliasz, przypomina opisy starotestamentowych teofanii (Wj 16, 10; 19,

¹⁸ K. ROMANIUK – A. JANKOWSKI – L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, 101.

¹⁹ P. DE SURGY, *Przemienienie*, 807.

²⁰ K. ROMANIUK – A. JANKOWSKI – L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, 101; J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, 255.

²¹ P. DE SURGY, *Przemienienie*, 808.

²² K. ROMANIUK – A. JANKOWSKI – L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, 101; P. DE SURGY, *Przemienienie*, 808; H. MARSHALL, *Ewangelie i Jezus Chrystus*, 508.

²³ J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, 256.

9; 24, 15; 33, 9)²⁴. Według św. Tomasza z Akwinu, obłok symbolizuje Ducha Świętego²⁵. Głos, który odezwał się z obłoku, przywodzi na pamięć słowa powiedziane o Jezusie podczas Jego chrztu w Jordanie (Mt 3, 17), objawiające uczniom tę samą prawdę, że Jezus jest rzeczywistym Synem Bożym. Po tym wydarzeniu Piotr pod wpływem słów i czynów Jezusa sam wyznał, że Jezus jest Mesjaszem, Synem Bożym (Mt 16, 16). W obliczu zapowiedzianej przez Jezusa męki, śmierci i zmartwychwstania, Bóg, przypominając uczniom prawdę o Synostwie Bożym Jezusa, chce niejako przygotować ich na drugi, istotny etap w posłannictwie Jezusa, tj. misję cierpiącego, poniżonego, aż do śmierci krzyżowej Sługi Pańskiego²⁶.

Słowa: „Jego słuchajcie”, przypominają trzy proroctwa starotestamentowe o Mesjaszu i Jego Boskim synostwie (Ps 2,7), o Słudze Boga, Jego Wybrańcu (Iz 42, 1) oraz o nowym Mojżeszu, którego wzbudzi Pan (Pwp 18,15): „Jahwe wzbudzi ci Proroka, podobnego do mnie. Jego będziesz słuchał”. Jego słuchać - to w rzeczywistości słuchać Słowa, które stało się ciałem, i w którym przychodzi nowe Prawo na miejsce Prawa kiedyś danego²⁷.

„Uczniowie, słysząc to, upadli na twarz i bardzo się zlekli. A Jezus zbliżył się do nich, dotknął ich i rzekł: Wstańcie, nie lękajcie się!” (Mt 17, 6-7). Strach uczniów jest zrozumiały i naturalny na tle reakcji ludzi, którzy byli świadkami teofanii opisanych w Starym Testamencie. Wynikał z przekonania, że nie można pozostać żywym jeśli widziało się Boga (por. Wj 19, 21; 1 Krl 19, 13; Iz 6, 5; Dn 8, 17; 10, 9-15 itd.). Jezus widząc ich bojaźń czyni to, co zwykle czynił wobec chorych lub umarłych: zbliża się, dotyka ich i wypowiada słowa (por. 8, 3. 15; 9, 25. 29). Słowa Jezusa: „Nie lękajcie się” przywracają uczniom spokój²⁸.

„Gdy podnieśli oczy, nikogo nie widzieli, tylko samego Jezusa” (Mt 17,8). Zniknięcie Mojżesza i Eliasza, a pozostanie tylko Jezusa wyraża - jak się zdaje - ideę przemijania starej ekonomii zbawienia. W tej chwili jest On dla uczniów nosicielem Bożego objawienia²⁹.

„A gdy schodzili z góry, Jezus przykazał im mówiąc: Nie opowiadajcie nikomu o tym widzeniu, aż Syn Człowieczy zmartwychwstanie” (Mt 17,9). Apostołowie otrzymali zakaz opowiadania „o tym widzeniu”, aż do czasu zmartwychwstania Jezusa. Być może chodziło o to, aby Żydzi nie utwierdzali się w przeświadczeniu, co do widzialnej tylko potęgi Mesjasza lub też, żeby „nie na-

²⁴ K. ROMANIUK – A. JANKOWSKI – L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, 101.

²⁵ THOMAS AQUINAS, *Summa Theologiae* III, 45, 4, ad 2, ed. De Rubeis, Billuart et aliorum, t. 4, Taurini 1928, 683: „[...] tota Trinitas apparuit, pater in voce, filius in homine, spiritus sanctus in nube clara”, („Cała Trójca objawiła się, Ojciec w głosie; Syn w człowieku; Duch Święty w jasnym obłoku”); por. VC 19, AAS 88 (1996), 392, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 650.

²⁶ J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, 256.

²⁷ P. DE SURGY, *Przemienienie*, 807.

²⁸ J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, 256.

²⁹ K. ROMANIUK – A. JANKOWSKI – L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, 102.

rażać ludzi na zgorszenie, kiedy po widoku takiej chwały Mesjasza wypadnie im kiedyś patrzeć na pełną pohańbienia śmierć Zbawiciela”³⁰. Po zmartwychwstaniu Chrystusa stanie się to bardziej zrozumiałe, a wtedy uczniowie będą mogli opowiedzieć o tym, co widzieli.

Mateusz na określenie przemienienia użył słowa greckiego: τὸ ὄραμα (rzecz widziana; widok, widzenie, wizja), którym Septuaginta i Dzieje Apostolskie określają wizje prorockie, zwłaszcza proroka Daniela³¹. W środowisku ewangelisty tym właśnie wyrazem określano wszystko to, co się normalnie widzi (por. w. 3 – ind. aor. pass. od ὀράω ὠφθῆ w znaczeniu „dał się zobaczyć, pokazał się, ukazał się”)³². „Ale nie jest wykluczone, że Mateusz posługując się tym terminem, chciał zwrócić uwagę, iż przemienienie miało głębszy sens niż zwykłe widzenie i należało do kategorii wizji znanej z objawienia Bożego ST”³³.

Równie charakterystyczne jest słowo ἐγερθῆ (con. aor. pass. od ἐγείρω w znaczeniu „zostanie wskrzeszony” – strona bierna). Podkreśla ono bowiem, że zmartwychwstanie będzie dziełem samego Boga³⁴.

Komentarz i wnioski teologiczne Papieża

Perykopę o Przemienieniu Chrystusa Jan Paweł II nazywa „ikoną”, w którą wpatrując się, ujmuje w całość zasadnicze cechy życia konsekrowanego³⁵. Zanim przedstawimy, w jaki sposób komentuje opis Przemienienia, zdefiniujemy samo pojęcie „ikona”, które wydaje się być kluczowe dla zrozumienia interpretacji Autora *Vita consecrata*.

Nazwa „ikona” wywodzi się z gr. εἰκών - (obraz, wizerunek, podobizna) i w szerokim znaczeniu odnosi się do wszystkich obrazów kultowych związanych z Kościołem wschodnim. Bizantyńczycy nazywali tak każde figuralne przedstawienie Chrystusa, Najświętszej Maryi Panny lub świętych, niezależnie od tego, czy było to malowidło, czy rzeźba, jak również niezależnie od techniki wykonania i użytego materiału³⁶.

Na zachodzie rzadko używano omawianego terminu, co nie znaczy, że treść tego pojęcia nie była znana. Mówiono tutaj o świętych obrazach, które może nie zawsze odpowiadały wymogom kanonu ikonograficznego obowiązującego na Wschodzie, ale przecież spełniały i spełniają rolę właściwą dla „ikon”. Przeznaczenie „ikon” jest ściśle zdefiniowane: „malowana, by służyć modlitwemu

³⁰ Tamże, 103.

³¹ R. POPOWSKI, *Słownik*, 433.

³² Tamże, 434.

³³ J. HOMERSKI, *Evangelia według św. Mateusza*, 256.

³⁴ Tamże, 257.

³⁵ VC 14, AAS 88 (1996), 387, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 646.

³⁶ T.D. ŁUKASZUK, *Obraz święty – ikona w życiu, w wierze i w teologii Kościoła*, Częstochowa 1993, 5.

zjednoczeniu, „ikona” ułatwia spotkanie Boga i człowieka; nie następuje ono w „ikonie” – przedmiocie materialnym, lecz przez i za pośrednictwem tego przekaznika promiennej obecności³⁷.

Papież zaprasza do kontemplacji przemienionego oblicza Chrystusa ponieważ „ikona”, to miejsce pojawienia się transcendencji; strugi jej obecności nie znają żadnych ograniczeń³⁸. Takie potraktowanie perykopy o Przemienieniu na górze daje możliwość wyjścia poza komentarz ściśle egzegetyczny, by roztoczyć wizję teologiczną, w tym przypadku szczególnie wizję teologii życia konsekrowanego.

Biskup Rzymu spośród wielu tekstów wyrażających relację Jezusa z uczniami, wybrał opis Przemienienia, odwołując się do starożytnej tradycji duchowej, która w tym wydarzeniu widziała jedność życia kontemplacyjnego z modlitwą Jezusa „na górze”³⁹. „Odwołując się do teologii Kościoła Wschodniego, powyższa scena ukazuje mistyczną drogę człowieka wiodącą do *theosis*, czyli „przebóstwienia”. A sama „ikona” oznacza zjednoczenie człowieka z Bogiem⁴⁰.

Nawiązując do tej starożytnej tradycji duchowej „ikony”, Ojciec Święty wzywa osoby konsekrowane, by kontemplując przemienione oblicze Chrystusa, wyrażające przebóstwienie Jego ludzkiej natury, przemieniały swoje życie. Aby stały się żywą „ikoną” Boga i aby przez to stawały się źródłem świętości przez działanie w nich samego Boga⁴¹.

„Po sześciu dniach Jezus wziął z sobą Piotra, Jakuba i brata jego Jana i zaprowadził ich na górę wysoką, osobno. Tam przemienił się wobec nich: twarz Jego zajaśniała jak słońce, odzienie zaś stało się białe jak światło” (Mt 17, 1-2). Według Papieża epizod Przemienienia wyznacza moment przelomowy w misji Jezusa, a jego celem jest nie tylko objawienie chwały Chrystusa, ale także przygotowanie do doświadczenia Jego Krzyża⁴². Utwierdza ono wiarę w sercach uczniów, przygotowuje ich na dramat Krzyża i zapowiada chwałę zmartwychwstania⁴³. Blask Przemienienia zapowiada już dramatyczne, ale nie mniej chwalebne wydarzenie Kalwarii.

Kościół, tak jak trzej wybrani Apostołowie, „[...] kontempluje przemienione oblicze Chrystusa, aby utwierdzić się w wierze, a później nie załamać się wobec Jego oblicza zniekształconego na Krzyżu”⁴⁴. Jan Paweł II, mówiąc o Kościele,

³⁷ P. EVDOKIMOV, *Poznanie Boga w Kościele Wschodnim*, Kraków 1996, 124.

³⁸ Tamże.

³⁹ VC 14, AAS 88 (1996), 387, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 646; S. URBAŃSKI, *Mistyka życia konsekrowanego*, w: *Vita consecrata adhortacja – Tekst i komentarze*, red. A.J. Nowak, Lublin 1999, 356.

⁴⁰ S. URBAŃSKI, *Mistyka życia konsekrowanego*, 357.

⁴¹ Tamże.

⁴² VC 14, AAS 88 (1996), 387-388, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 646.

⁴³ Tamże 15, AAS 88 (1996), 388, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 646.

⁴⁴ Tamże: „[...] transformatum Christi vultum contemplatur Ecclesia ut se in fide confirmet et periculum declinet ne ante deformatum ipsius vultum in Cruce perturbetur”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 647.

ma na myśli wszystkie dzieci Kościoła. Podkreśla jednak, że „[...] szczególne «doświadczenie światła promieniującego ze Słowa Wcielonego» jest niewątpliwie udziałem powołanych do życia konsekrowanego”⁴⁵, ponieważ profesja rad ewangelicznych czyni ich *znakiem i prorocstwem* dla wspólnoty braci i dla świata.

Miłość, która bije z oblicza Jezusa, będącego „obrazem Boga niewidzialnego” (Kol 1, 15), odbłaskiem chwały Ojca (por. Hbr 1, 3), zachwyca i pociąga. Człowiek, który pozwala się jej ogarnąć, musi porzucić wszystko i iść za nią (por. Mk 1, 16-20; 2, 14; 10, 21. 28)⁴⁶. Pragnie utożsamić się z Jezusem, przyjmując Jego dążenia i sposób życia. To porzucenie wszystkiego i pójście za Chrystusem (por. Łk 18, 28) stanowi właściwy program dla wszystkich ludzi powołanych i na wszystkie czasy.

Osoby konsekrowane doświadczają Boga – Miłości tym bardziej bezpośrednio i głęboko, im bardziej trwają pod Krzyżem Chrystusa. „Ten, który w momencie śmierci jawi się ludzkim oczom oszpecony i pozbawiony wszelkiego piękna, do tego stopnia, że patrzący nań zakrywają sobie twarze (por. Iz 53, 2-3), właśnie na Krzyżu objawia w pełni piękno i moc Bożej miłości”⁴⁷. Tajemnica zwycięstwa Chrystusa przez mękę, krzyż i zmartwychwstanie objawia miłość Ojca, Syna i Ducha Świętego, a życie konsekrowane odzwierciedla ten blask miłości i „przyczynia się do ożywienia w Kościele świadomości, że «Krzyż to nadobfita miłość Boża, rozlewająca się na ten świat», wielki znak zbawczej obecności Chrystusa, zwłaszcza w chwilach trudności i prób”⁴⁸.

„A oto im się ukazali Mojżesz i Eliasz, którzy rozmawiali z Nim” (Mt 17, 3). Biskup Rzymu, powołując się na relację św. Łukasza podkreśla, że Jezus rozmawia z Mojżeszem i Eliaszem „o swoim odejściu, którego miał dokonać w Jerozolimie” (por. Mt 9, 31). Piotr, Jakub i Jan kontemplują więc jaśniejące oblicze Pana Jezusa, który myśli o Krzyżu (por. Łk 9, 43-45): „Na Krzyżu Jego dziewicza miłość do Ojca i do wszystkich ludzi wyrazi się w sposób najdoskonalszy; Jego ubóstwo stanie się całkowitym огоłoceniem, a Jego posłuszeństwo darem z własnego życia”⁴⁹. Jezus przez swoje milczenie i osamotnienie ogłasza prymat Boga nad wszystkim, co stworzone, a zwyciężając we własnym ciele nasz grzech przyciąga ku sobie wszystkich, дарując każdemu „nowe życie zmartwychwstania (por. J 12,32; 19, 34. 37)”⁵⁰.

⁴⁵ Tamże, AAS 88 (1996), 389: „[...] lucem experiuntur ex Verbo incarnato profluentem sine dubio homines ad vitam consecratam arcessiti”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 647.

⁴⁶ Tamże 18, AAS 88 (1996), 391-392, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 650.

⁴⁷ Tamże 24, AAS 88 (1996), 397: „Qui hominum oculis sua in morte deformatus videtur omnique venustate ita destitutus ut adstantes suos vultus operiant (cfr Is 53, 2-3), omnino in Cruce pulchritudinem potentiamque Dei amoris plene aperit”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 655.

⁴⁸ Tamże: „Hoc pacto conducit illa ut viva asservetur in Ecclesia conscientia: Cruce videlicet amoris Dei esse summam abundantiam super homines effluentis, documentum esse magnum salvificae Christi praesentiae”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 656.

⁴⁹ Tamże 23, AAS 88 (1996), 396: „Virginalis eius erga Patrem amor nec non in omnes homines maxime illic declarabitur; ad omnium rerum destitutionem eius perveniet paupertas; oboedientia eius usque ad vitae donum”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 654-655.

⁵⁰ Tamże 23, AAS 88 (1996), 396, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 655.

Łukasz (Łk 9, 31) w sposób znaczący użył tutaj terminu (ἔξοδον) „odejście”, fundamentalnego terminu Objawienia, do którego odwołuje się cała historia zbawienia, i który oddaje głęboki sens paschalnej tajemnicy. Termin ten jest ważny dla duchowości życia konsekrowanego, ponieważ pokazuje drogę, która choć zawiera w sobie *mysterium crucis*, to widziana z perspektywy Taboru, jawi się jako droga prowadząca do ostatecznej światłości Zmartwychwstania. Życie konsekrowane właśnie dzięki tej drodze wyrzeczeń i doświadczeń ukazuje się na tle całego życia chrześcijańskiego, jako *droga „światła”*⁵¹.

„Wtedy Piotr rzekł do Jezusa: Panie, dobrze, że tu jesteśmy; jeśli chcesz, postawię tu trzy namioty: jeden dla Ciebie, jeden dla Mojżesza i jeden dla Eliasza” (Mt 17,4). W pełnych zachwytu słowach Piotra: „Panie, dobrze, że tu jesteśmy” (17,4), Ojciec Święty dostrzega chrystocentryczne napięcie całego chrześcijańskiego życia. Radość i szczęście z oglądania Pana i przebywania z Nim w miłośnej komunii, a równocześnie świadomość trudu pójścia drogą krzyża, przez który trzeba przejść, by móc na zawsze trwać w tym błogim zjednoczeniu. Jednak słowa te swoje szczególne echo znajdują w osobach konsekrowanych, w których wyrażają *całkowite i bezwarunkowe* oddanie stanowiące wewnętrzną dynamikę powołania do życia konsekrowanego: „[...] jak dobrze jest przebywać z Tobą, oddawać się Tobie, skupić całe swoje życie wyłącznie wokół Ciebie!”⁵².

Papież zwraca uwagę, że Piotr doświadczając chwały Chrystusa, która zachwyca jego umysł i serce, nie odrywa się od innych, ale przeciwnie — jeszcze głębiej wiąże się z „my” wspólnoty uczniów⁵³. Wypowiada przecież słowa w imieniu pozostałych Apostołów. Dla Autora adhortacji to „my” oznacza wymiar, który każe się zastanowić nad miejscem życia konsekrowanego *w tajemnicy Kościoła* i stanowi punkt wyjścia do rozważań o takim charakterze. Papież odwołuje się do nauczania Soboru Watykańskiego II, który podkreśla, że „stan ten mając na uwadze Boski i hierarchiczny ustrój Kościoła - nie jest stanem pośrednim pomiędzy stanem duchownym i świeckim” i nie dotyczy jego hierarchicznej struktury, „należy on jednak nienaruszalnie do jego życia i świętości”⁵⁴. Znaczy to, „[...] że życie konsekrowane, obecne w Kościele od samego początku, nigdy nie zaniknie jako jego niezbywalny i konstytutywny element, ponieważ wyraża samą jego naturę”⁵⁵.

⁵¹ Tamże 40, AAS 88 (1996), 413-414, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 673.

⁵² Tamże 15, AAS 88 (1996), 389: „Quam pulchrum est Tecum commorari, Tibi nos dedicare, in Te unum omnem nostram dirigere vitam”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 647.

⁵³ Tamże 29, AAS 88 (1996), 402, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 661.

⁵⁴ CONCILIUM VATICANUM II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia „Lumen Gentium”*(KK) 44, AAS 57 (1965), 51: „[...] ad eius tamen vitam et sanctitatem inconcusse pertinet”, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen Gentium”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 148.

⁵⁵ VC 29, AAS 88 (1996), 402: „Declarat hoc vitam consecratam, ab initio iam praesentem, numquam Ecclesiae deesse posse: est enim veluti pars cui renuntiari non licet et quae eam designat quatenus propriam ipsius exprimit naturam”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 661.

Jeżeli życie konsekrowane stanowi niezbywalny i konstytutywny element Kościoła oznacza to, że ten stan zawsze pozostanie istotnym składnikiem świętości Kościoła. Według Soboru jest to prawda „nienaruszalna” (*incomussa* – bezdyskusyjna, niepodważalna).

Wszystkie instytuty życia konsekrowanego tworzą wielką rzeczywistość, stan życia eklezjalnego. „W ramach tej rzeczywistości, wspólnej dla całego życia konsekrowanego, istnieją drogi odrębne, ale komplementarne”⁵⁶. Poszczególne Instytuty tworzą nową, organiczną całość, „choć pozostają wierne własnemu charyzmatowi – są powołane, aby być przykładem braterstwa, które stanie się zachętą dla innych członków kościelnej wspólnoty w ich codziennym trudzie świadczenia o Ewangelii”⁵⁷. Na przestrzeni wieków Bóg udzielił różnorodnych charyzmatów założycielom i założycielkom. Dzięki temu życie konsekrowane rozwinęło się jak drzewo o wielu gałęziach, które tkwi korzeniami w Ewangelii⁵⁸.

„Gdy on jeszcze mówił, oto obłok świetlany osłonił ich” (Mt 17,5). Jan Paweł II powołuje się na interpretację duchową św. Tomasza z Akwinu, według której obłok ten jest obrazem Ducha Świętego⁵⁹. To właśnie Duch Święty pomaga odkryć powołanie do życia konsekrowanego. Budzi pragnienie, kieruje jego wzrostem, formuje i „[...] upodabnia do Chrystusa czystego, ubogiego i posłusznego, oraz przynagla do podjęcia Jego misji”⁶⁰. To On kształtuje charyzmaty poszczególnych Instytutów, wskazuje im konkretne zadania, stosownie do potrzeb Kościoła i świata oraz pomaga odczytać znaki czasu.

„[...] a z obłoku odezwał się głos: To jest mój Syn umiłowany, w którym mam upodobanie, Jego słuchajcie!” (Mt 17,5). Uczniowie mają zaufać bez reszty swojemu Mistrzowi i uczynić Go centrum swojego życia. Głos z wysoka jest głosem Ojca, Stwórcy i Dawcy wszelkiego Dobra, który przez miłość przyciąga do siebie (por. J 6, 44) swoje stworzenie, aby powierzyć mu szczególną misję⁶¹ tak, że człowiek czuje się zobowiązany odpowiedzieć na nie bezwarunkowym poświęceniem Mu własnego życia. Osoba powołana doświadcza bezinteresownej miłości Boga tak głęboko i silnie, że pragnie całym sercem jej się zawierzyć na wyłączną służbę. Inicjatywa leży więc po stronie Boga (por. J 15, 16), który

⁵⁶ Tamże 32, AAS 88 (1996), 406: „Hoc sub prospectu cunctae consecratae vitae proprio evolvuntur viae distinctae inter se at quae se complent”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 665.

⁵⁷ Tamże 52, AAS 88 (1996), 425: „Spiritalis memores amicitiae, quam in terra saepenumero contraxerunt complures conditores et conditrices, ipsae, quamvis erga suum charisma fideles maneant, ad significandam inducuntur illustrem fraternitatem, quae in cotidiano testificationis officio pro Evangelio incitamento sit ceteris ecclesialibus partibus.”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 685.

⁵⁸ Tamże 5, AAS 88 (1996), 380, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 638.

⁵⁹ Tamże 19, AAS 88 (1996), 392-393, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 650.

⁶⁰ Tamże, AAS 88 (1996), 392: „[...] ille vocatorum animum fingit et conformat Christo casto pauperi et oboedienti eos aptans eosque impellens ut eius munus suum faciant”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 651.

⁶¹ Tamże 17, AAS 88 (1996), 390, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 649.

oczekuje od tych, których wybrał, odpowiedzi o charakterze totalnej ofiary, porównywalnej do prawdziwej ofiary całopalnej⁶².

„Uczniowie, słysząc to, upadli na twarz i bardzo się zlékli” (Mt 17, 6). Jan Paweł II zauważa, że uczucie strachu, które towarzyszy uczniom odnotowali wszyscy synoptycy. Bojaźń ta świadczy o świadomości uczniów, że ujrzeni chwałę Boga, która ich przerasta, wzmacnia poczucie małości i napawa lękiem. Ta uzasadniona trwoga, która jest udziałem każdego, kto znajduje się w zasięgu Bożego majestatu, jest zbawienna, ponieważ uprzytamnia człowiekowi Boską doskonałość, a zarazem przynagla go nieustannym wezwaniem do „świętości”⁶³.

Papież podkreśla, że wezwanie do nawrócenia i świętości dotyczy wszystkich, jednak w sposób szczególny odnosi się do osób konsekrowanych, ponieważ mają one odzwierciedlać świętość Kościoła, „[...] w szczególny sposób są obrazem Chrystusa «oddającego się kontemplacji na górze»”⁶⁴.

„Jezus zbliżył się do nich, dotknął ich i rzekł: «Wstańcie, nie lękajcie się!»” (Mt 17, 7). Słowa Jezusa mają dodać otuchy Apostołom, których czeka trudna droga zejścia z „góry”, aby wejść na drogę wiodącą na Kalwarię. To doświadczenie bliskości Jezusa w chwili lęku potwierdza się w życiu każdego człowieka, szczególnie w życiu osoby konsekrowanej, która została wezwana, aby „wszystko porzucić”, a więc także, aby „wszystko zaryzykować”. W trudnych chwilach powinna ona pamiętać, że jej życie „dotknięte” ręką Chrystusa, pozostaje w zasięgu Jego głosu i jest podtrzymywane Jego łaską⁶⁵.

„Gdy podnieśli oczy, nikogo nie widzieli, tylko samego Jezusa” (Mt 17,8). Uczniowie, którzy z zachwytem oglądali widzenie ogarnięci blaskiem życia trynitarnego, szybko zostali sprowadzeni na powrót do rzeczywistości codziennej, gdzie widzą już tylko „samego Jezusa”, który znów objawia się w uniżeniu ludzkiej natury. Uczniowie zaś pouczeni wezwaniem, aby Go słuchać, wracają wraz z Nim na nizinę, aby tam wypełniać z trudem Boży zamysł i odważnie wejść na drogę Krzyża⁶⁶.

Zakończenie

Ikona Przemienienia otwiera szerokie pole interpretacji teologicznej. Papież Jan Paweł II odchodzi od poszukiwania pojedynczych cytatów, w oparciu o które zwykło budować się teologię życia konsekrowanego. Daje natomiast klucz

⁶² Tamże, AAS 88 (1996), 391, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 649; THOMAS AQUINAS, *Summa Theologiae*, II-II, q. 186, a. 1.

⁶³ VC 35, AAS 88 (1996), 408-409, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 668.

⁶⁴ Tamże 32, AAS 88 (1996), 406: „Penitus contemplationi dediti religiosi viri religiosaeque feminae, peculiari ratione fiunt Christi imagines in monte orantis”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 665.

⁶⁵ Tamże 40, AAS 88 (1996), 413-414, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 673.

⁶⁶ Tamże 14, AAS 88 (1996), 387-388, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 646.

do głębszych rozważań natury bardziej mistycznej i kontemplatywnej, a jednocześnie trudnej do wyczerpania. Specyfika zaczerpnięta z teologii Wschodu (bardziej ujęcie apofatyczne oraz ujęcie podkreślające rolę „serca” w poznaniu) okazuje się bardzo owocna dla rozważań nad źródłami życia konsekrowanego.

The Icon of the Lord's Transfiguration
Is the Key to the Wholistic Understanding
of the Consecrated Life According
to "Vita consecrata" by John Paul II
Summary

John Paul II gives the key to the wholistic understanding of the consecrated life, whose biblical icon is the Lord's Transfiguration. The consecrated life, which comprises an indispensable and constitutive element of the Church and remains an essential element of Her holiness needs to continually see the transfigured face of Christ in order that, together with Him, we may courageously follow the way of the cross. Placing hope in God as our Father, listening to His Only Son, Jesus Christ, and in the power of the Holy Spirit, we can respond to the needs of our times and be active in various ways.

Słowa kluczowe: Życie konsekrowane, *Vita consecrata*, ikona Przemienienia
Keywords: The consecrated life, *Vita consecrata*, the Transfiguration icon

